

DNO OCEÁNU

Dveře v boku Nautilu se otevřely. Ocitli jsme se v nejasném světle. A za okamžik už naše nohy kráčely po mořském dně. Jak mám vyličit dojmy, které ve mně zanechala má první podmořská vycházka? Ten, kdo viděl jen modravé světlo na Zemi, těžko asi pochopí tu zvláštní krásu, která mě nyní obklopovala, krásu mořského dna.

(J. Verne: Dvacet tisíc mil pod mořem)

Lidé si dlouho nedovedli představit, jak to vypadá na mořském dně. Mysleli, že dno oceánu je rozlehlá písečná pustina, tu a tam zvlňená. Již v 15. století se portugalský mořeplavec F. Magalhães (vzpomeňte si, kdy jste o něm už slyšeli) pokusil dosáhnout dna 370 m dlouhým lanem. Samozřejmě se mu to nepodařilo. Oceánské dno je dále od břehu v mnohem větší hloubce.

Pevninský šelf

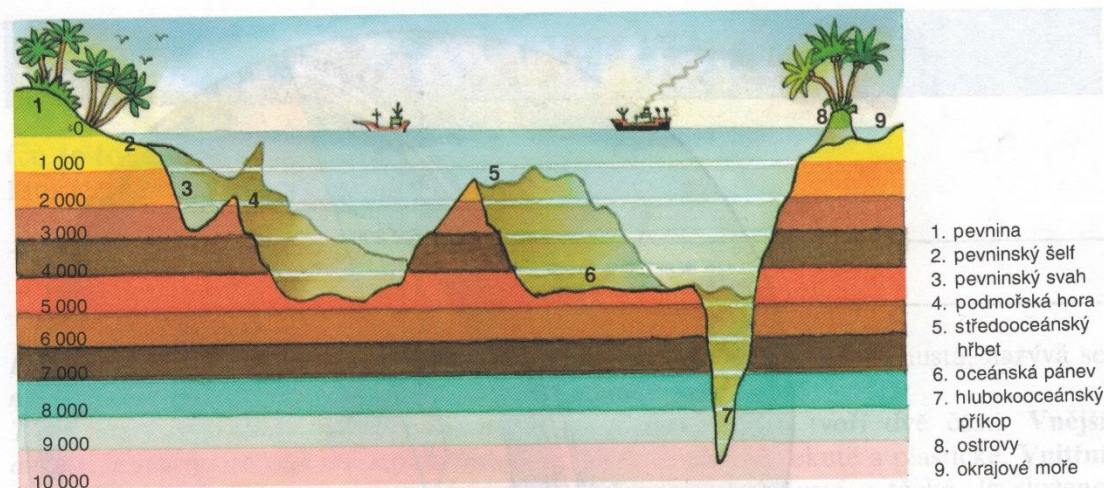
Okraj pevniny zatopený mořem se nazývá **pevninský šelf**. Šelf je tvořen pevninskou kůrou a moře je zde hluboké do 200 m. V šelfu se nacházejí velká naleziště ropy a zemního plynu.

Pevninský svah

Od hloubky okolo 200 m začíná mořské dno nápadně klesat a přechází do strmého **pevninského svahu**, který může sahat do hloubky 2500 m.

Oceánské pánve a středooceánské hřbety

Dno oceánu není rovné. V hloubce 1500 až 3000 m přechází pevninský svah do oceánských hlubin, v nichž největší plochy zabí-

Mořské dno

rají **oceánské pánve**. Mají ploché dno a dosahují hloubky kolem 5000 m. Pánve oddělují mohutné **středooceánské hřbety**. Jsou to nejdelší pohoří naší planety, která se ze dna oceánů zvedají do výše kolem 3000 m. Někdy se dokonce zvedají až nad mořskou hladinu, kde tvoří řetězce ostrovů (např. Havajské ostrovy v Tichém oceánu).

Hlubokooceánské příkopy

Nejhlubšími částmi dna jsou protáhlé sníženiny – **hlubokooceánské příkopy**. Nejhlubší z nich dosahuje hloubky kolem 11 000 m. Je to Mariánský příkop v Tichém oceánu. Oceánské příkopy jsou místa zániku zemské kůry; vznikají podsunutím okraje jedné litosférické desky pod druhou. Nová zemská kůra vzniká rozpínáním oceánského dna ve středooceánských hřbelech.

SHRNUTÍ

Části mořského dna:

- pevninský šelf,
- pevninský svah,
- oceánské pánve,
- středooceánské hřbety,
- hlubokooceánské příkopy.

ÚKOLY

1. Najděte na mapě nejvyšší horu světa Mt. Everest (čti maunt ivrist) a запиšte její nadmořskou výšku.
2. Najděte na mapě nejhlubší místo oceánu (Mariánský příkop) a запиšte si jeho hloubku.
3. Sečtěte hloubku Mariánského příkopu a výšku Everestu. Co jste zjistili? Jaký je výškový rozdíl nejnižšího a nejvyššího místa na Zemi?
4. V pracovním sešitě řešte úkol č. 20.